

Т.М. Головко, д-р техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

М.П. Головко, д-р техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

СУЧАСНА СВІТОВА ПРОБЛЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ

За минулі роки вища освіта в країнах, що розвиваються, вже зазнала значних змін, проте наступні десятиліття ще більшою мірою трансформують вищу школу. Очікувані зміни відбуватимуться на усіх етапах, від навчальних аудиторій, закладів вищої освіти до державного рівня. Вже сьогодні взаємодія викладача і студентів ґрунтується на новій парадигмі освіти. Поки вплив технологій на освітній процес не занадто помітний, проте значно посиляться в найближче десятиліття. Навіть в умовах великої чисельності студентів навчання буде влаштовано з урахуванням індивідуальних потреб і переваг студентів. Вони будуть більшою мірою залучені до практико-орієнтованого і інтерактивного навчання, націлені на саморозвиток як викладачів, так і студентів.

Останнім часом при розробці стратегії розвитку вищої освіти у багатьох країнах світу особлива увага приділяється питанню справедливості. Численні дискусії і публікації на тему забезпечення справедливості в освіті в академічному середовищі і на державному рівні демонструють актуальність цього питання.

Необхідно розрізнити поняття «справедливість доступу» та «справедливість результатів». Справедливість доступу відбиває рівність можливостей при вступі до ЗВО і доступу до навчання за програмами різного рівня і якості. Справедливість результатів відбиває можливість мати освітні досягнення, отримати диплом про вищу освіту і певну віддачу від отриманої освіти. Існує також відмінність між поняттями «рівність можливостей» і «справедливість». Тоді як рівність можливостей відбиває можливість доступу до вищої освіти і подальше відношення до студента, справедливість робить акцент на умовах придбання навичок, що гарантують можливість працевлаштування, і отриманні цих навичок за допомогою системи вищої освіти.

Таким чином, система вищої освіти, що забезпечує справедливість, повинна гарантувати, що можливість доступу до здобуття освіти, саме навчання і його результати обумовлені лише природженими здібностями людини та її зусиллями, спрямованими на здобуття знань, а не індивідуальними і соціальними обставинами її життя. При цьому необхідно акцентувати увагу не лише на періоді

навчання у вищому освітньому секторі, але і на механізмах, за допомогою яких вища освіта дозволяє скоректувати нерівність освітніх можливостей, а також на питаннях забезпечення рівності можливостей в конкуренції на ринку праці після здобуття вищої освіти. Основною метою забезпечення справедливості у вищій освіті є досягнення відповідності між соціальним складом студентства і суспільства в цілому.

У сучасному світі кожен мешканець різного куточку планети так чи інакше виявляється пов'язаним з вищою освітою через використання наукових розробок, новітніх технологій, педагогічних підходів тощо. Проте можливість прямого впливу на сферу вищої освіти і використання його благ залишається привілеєм світових еліт. Таким чином, ключове завдання, яке необхідно вирішити в майбутньому, це забезпечення рівного доступу до вищої освіти.

Дослідження показують, що доступність вищої освіти широким масам дає економічний і соціальний вигравш як суспільству в цілому, так і його окремим громадянам. На індивідуальному рівні люди, що мають вищу освіту, краще стежать за своїм здоров'ям і мають можливість істотно збільшити свій дохід, у них вище рівень задоволеності життям і навіть вірогідна середня тривалість життя. На рівні усього суспільства підвищення доступності вищої освіти виражається в зниженні рівня безробіття, збільшенні загального об'єму податкових відрахувань, підвищенні рівня цивільної участі і участі у волонтерській діяльності, а також у зниженні навантаження на систему соціального забезпечення. Крім того, підвищення доступу до вищої освіти для представників неблагополучних груп населення дозволяє розповсюдити блага вищої освіти на ті групи суспільства, які найбільше його потребують.

Мало де у світі ведеться систематичний збір інформації про соціально-економічне походження студентів, проте аналіз подібної статистики в країнах, де вона доступна, дозволяє побачити очевидні диспропорції.

Стратегія вищої освіти може розглядатися як потенційний інструмент підвищення справедливості в суспільстві за допомогою роботи впливу на соціальну мобільність. Іншими словами, вища освіта повинна грати роль «соціального ліфта», забезпечуючи зростання соціального і професійного статусу людини порівняно з попередніми поколіннями її сім'ї і оточення. Підвищення уваги до елементів досягнення справедливості у вищій освіті дозволить виявити і усунути глибинні причини недостатньої справедливості в системі вищої освіти країн, що розвиваються.